

ΠΛΩΤΙΝΟΣ

Εννεάδες

Αποσπάσματα

.....

«Αυτό είναι το νόημα εκείνης της επιταγής των μυστηρίων. Τίποτα να μην αποκαλύπτεται στους αμήτους. Το υπέρτατο δεν είναι για να κοινολογείται, τα άγια πράγματα απαγορεύεται να αποκαλυφθούν στον ξένο, σε όποιον δεν έχει καταφέρει ο ίδιος να δει. Δεν υπήρχαν δύο, (κατά την στιγμή της ένωσης με το θείο) ο ορών ήταν ένα με το ορώμενο, δεν ήταν όραμα αλλά ένωση. Ο άνθρωπος που διαμορφώνεται απ' αυτή την ανάμειξη με το υπέρτατο πρέπει –εάν και μόνο θυμηθεί- να φέρει το είδωλο του αποτυπωμένο επάνω του. Έχει γίνει η ενότητα, τίποτα δεν υπάρχει μέσα του ή έξω του που να προκαλεί ποικιλία, τώρα καμιά κίνηση, κανένα πάθος, καμιά επιθυμία που να στρέφεται προς τα έξω, από τη στιγμή που επιτυγχάνεται αυτή η άνοδος. Αδρανεί η λογική και κάθε νόηση, ακόμα και για να τολμήσουμε την λέξη, ο ίδιος ο εαυτός: κρατημένος μακριά πλήρης θεού, έχει επιτύχει στην τέλεια ακινησία την απομόνωση. Με ήρεμο όλο του το είναι, δεν στρέφεται ούτε προς αυτή την πλευρά ούτε προς εκείνη, ούτε καν προς τα μέσα προς τον ίδιο του τον εαυτό. Εντελώς ήρεμος, σε στάση, έχει γίνει η ίδια η στάση».

[...]

«Ήταν λοιπόν μέσα και ωστόσο όχι μέσα. Δεν πρέπει να ερωτηθεί από πού ήρθε: δεν υπάρχει ένα «από πού», επειδή ούτε ήρθε ούτε έφυγε, αλλά εμφανίστηκε και εξαφανίστηκε. Για αυτό δεν είναι ανάγκη να το εξαναγκάσει, αλλά πρέπει να περιμένει σιωπηλός έως ότου εμφανιστεί και να προετοιμαστεί για να το δει, όπως το βλέμμα περιμένει την ανατολή του ήλιου».

Ο Ευδαίμων δεν θεωρεί καμιά καλή τύχη ως σπουδαία, όσο σημαντική κι αν είναι, τη βασιλεία για παράδειγμα και την ηγεμονία σε πόλεις και σε έθνη, ούτε τις αποικίες και την ίδρυση πόλεων, ακόμη κι αν τις ίδρυσε ο ίδιος' γιατί λοιπόν να πιστεύει ότι η έκπτωσή του από την εξουσία και η καταστροφή της πόλεώς του είναι κάτι σπουδαίο; Αν πίστευε ότι είναι μεγάλα κακά, ή και απλώς κακά, θα φαινόταν γελοίος για την άποψή του αυτή και δεν θα ήταν ενάρετος αν πίστευε ότι τα ξύλα, οι πέτρες και, μα τον Δία, ο θάνατος των θνητών είναι σημαντικά πράγματα, ο άνθρωπος που, όπως λέμε, θα έπρεπε να πιστεύει ότι ο θάνατος είναι καλύτερος από τη μετά του σώματος ζωή. Αν ο ίδιος γίνει θυσία, θα θεωρήσει τον θάνατό του κακό επειδή πεθαίνει στον βωμό; Κι αν δεν τον θάψουνε, το σώμα του οπωσδήποτε θα σαπίσει είτε πάνω από τη γη είτε από κάτω. Αν ταραχτεί επειδή δεν θα έχει ακριβή κηδεία, αλλά θα τον θάψουνε ανώνυμα, χωρίς να αξιωθεί μεγαλειώδες μνήμα, τι μικρότητα εκ μέρους του. Αν αιχμαλωτιστεί στον πόλεμο, "ο δρόμος είναι ανοιχτός" να φύγει, αν δεν μπορεί πλέον να ζει ευτυχισμένος. Αν οι συγγενείς του αιχμαλωτιστούν στον πόλεμο, "οι κόρες του και οι νύφες του απαχθούν" -λοιπόν, ας υποθέσουμε ότι πέθανε χωρίς να έχει δει κάτι παρόμοιο' θα αφήσει τον κόσμο με την πίστη όταν θα ήταν κάτι αδύνατο να συμβεί; Αν ναι, είναι ανόητος. Δεν πιστεύει λοιπόν ότι θα ήταν δυνατόν οι συγγενείς του να πέσουν σε τέτοια κακοτυχία; Άραγε, η ιδέα ότι κάτι τέτοιο θα μπορούσε να συμβεί εμποδίζει την ευδαιμονία του; Και όταν το πιστεύει ακόμη, είναι ευτυχισμένος' το ίδιο και αν συμβεί τελικά.

Γιατί πιστεύει ότι η φύση του κόσμου είναι τέτοια που φέρνει παρόμοιες ατυχίες και πρέπει να τον ακολουθούμε υπάκουα.

Δεν θα δίνονταν σημεία, αν τα πάντα δε συνέβαιναν με ορισμένη τάξη. Ας υποθέσουμε λοιπόν ότι πρόκειται για κάτι που μοιάζει με γράμματα τα οποία γράφονται πάντοτε στον ουρανό ή που είναι ήδη γραμμένα και κινούνται, κάνοντας πότε το ένα έργο και πότε το άλλο' και ότι έρχεται μετά από αυτό η ένδειξη για τα γεγονότα, όπως χάρη στην ενιαία αρχή ενός ζωντανού πλάσματος θα μπορούσαμε από το ένα μέρος να συμπεράνουμε για το άλλο. Άλλωστε βλέποντας τα μάτια ενός ανθρώπου ή κάποιο άλλο μέρος του σώματός του, μπορεί κανείς να συμπεράνει για τον χαρακτήρα του, για τους κινδύνους που τον απειλούν και για την αντιμετώπισή τους. Μέρη εκείνα, μέρη κι εμείς' άρα από το ένα μπορούμε να μάθουμε για το άλλο. Τα πάντα είναι γεμάτα από σημεία, και σοφός αυτός που από το ένα πράγμα μαθαίνει για το άλλο.

[...]

Τα πάντα λοιπόν πρέπει να βρίσκονται σε αμοιβαία συνάρτηση, και δεν πρέπει να υπάρχει σε ένα μόνο από τα επί μέρους αυτό που σωστά λέγεται "μια σύμπνοια", αλλά πολύ περισσότερο και πρωτίστως στο σύμπαν' μια αρχή πρέπει να κάνει το σύμπαν ένα ενιαίο σύνθετο ζωντανό πλάσμα, ένα και μοναδικό, αποτελούμενο από τα πάντα, και όπως στο κάθε πλάσμα τα μέρη του έχουν αναλάβει το καθένα και ένα ξεχωριστό έργο, έτσι και τα μέρη του παντός, το καθένα ξεχωριστά από τα άλλα, έχουν να επιτελέσουν το ξεχωριστό τους έργο, και μάλιστα αυτό έχει για το όλον ακόμα περισσότερη εφαρμογή απ' ό,τι για τα μέρη, στον βαθμό που τα μέρη του δεν είναι απλώς μέρη αλλά σύνολα και σπουδαιότερα από τα μέρη του επί μέρους πράγματος.

Η φτώχεια και οι αρρώστιες για τους ενάρετους ανθρώπους δεν σημαίνουν τίποτα, για τους κακούς όμως είναι συμφέρουσες' και κείνοι που έχουν σώματα κατ' ανάγκην αρρωσταίνουν. Τούτα όμως δεν είναι εντελώς χωρίς χρησιμότητα όσον αφορά τη διάταξη και την ολοκλήρωση του σύμπαντος. Όπως δηλαδή όταν κάποια πράγματα καταστρέφονται, η λογική αρχή του σύμπαντος τα χρησιμοποιεί για τη γένεση άλλων- τίποτα και πουθενά δεν μπορεί να ξεφύγει και να μην πιαστεί από αυτήν- έτσι και όταν το σώμα περιπέσει στην κακία και η ψυχή, υφιστάμενη τέτοιου είδους πράγματα, γίνει μαλακή, αυτά που καταλαμβάνονται από τις αρρώστιες και την κακία υπόκεινται σε άλλη αλληλουχία και σε άλλη διάταξη. Κάποια από τα πράγματα αυτά, ας πούμε η φτώχεια και οι αρρώστιες, είναι ωφέλιμα για τους ίδιους εκείνους που τα παθαίνουν, και η κακία πετυχαίνει κάτι χρήσιμο για το σύνολο, αποβαίνοντας υπόδειγμα τιμωρίας και προσφέροντας καθαυτήν πολλά χρήσιμα στοιχεία. Πράγματι, οδηγεί τους ανθρώπους σε εγρήγορση και ξυπνάει τον νου και τη σύνεση όσων αντιτάσσονται στις οδούς της πονηρίας, και μας κάνει να μαθαίνουμε πόσο σπουδαίο αγαθό είναι η αρετή τοποθετώντας πλάι της τις κακίες των πονηρών. Τα κακά δεν δημιουργήθηκαν γι' αυτούς τους λόγους, αλλά αφότου δημιουργηθούν, η λογική αρχή τα χρησιμοποιεί κι αυτά για να πετύχει ό,τι πρέπει. Τούτο είναι ίδιον της μέγιστης δύναμης, το να μπορεί να χρησιμοποιήσει ωραία ακόμα και τα κακά, και να είναι ικανή να χρησιμοποιεί πράγματα χωρίς σχήμα για να παραγάγει άλλα σχήματα.

Εδώ στα γεγονότα της ζωής, δεν είναι η εσωτερική ψυχή αλλά η εξωτερική σκιά του ανθρώπου που θρηνεί και οδύρεται και κάνει τα πάντα πάνω στη σκηνή που είναι όλη η γη, καθώς οι άνθρωποι στήνουν σε πολλά σημεία τις σκηνές τους. Τέτοιου είδους έργα δηλαδή αφορούν ανθρώπους που ξέρουν να ζουν μόνο την κατώτερη και εξωτερική ζωή και που αγνοούν ότι τα δάκρυά τους, ακόμα και τα σοβαρά, είναι παιχνίδι.

Η λογική αρχή είναι όχι καθαρός νους, ούτε απόλυτος νους, δεν ανήκει ούτε στο γένος της καθαρής ψυχής αλλά είναι εξαρτημένη από εκείνη, κάτι σαν λάμψη που εκπέμπεται και από τα δύο, ενώ ο νους και η ψυχή -με την ψυχή διακεείμενη σύμφωνα με τις επιταγές του νου- γέννησαν τούτη τη λογική αρχή ως ζωή που εν ηρεμία εμπεριέχει τη λογική.

Όπως το φως, το οποίο, όταν πια φτάνει στη γη, χωρίζεται στα σπίτια αλλά δεν διαιρείται, παρά εξακολουθεί να είναι ένα. Η ψυχή του παντός διατηρεί πάντοτε την υπερβατική της θέση, διότι δεν σχετίζεται καθόλου με κάθοδο, ακόμα και με το κατώτερο μέρος της, ούτε σχετίζεται με στροφή προς τα πράγματα του εδώ κόσμου, αλλά οι δικές μας ψυχές έρχονται κάτω, επειδή το δικό τους μέρος τούς είναι προσδιορισμένο στην περιοχή αυτή, και με τη στροφή προς αυτές του στοιχείου που χρειάζεται τη φροντίδα τους' η ψυχή του παντός μοιάζει με την ψυχή που υπάρχει σε ένα μεγάλο φυτό, η οποία διοικεί χωρίς κόπο και αθόρυβα το φυτό, ενώ το κατώτερο μέρος μας μοιάζει όπως αν δημιουργούνταν σκουλήκια στο σαπρό μέρος του φυτού' έτσι, πράγματι, μοιάζει το έμψυχο σώμα μέσα στο σύμπαν.

Για τους ενάρητους η φτώχεια δεν είναι μειονέκτημα' προκαλεί επίσης τον άδικο φόνο όσων είχαν διαπράξει άδικους φόνους -φόνο άδικο αν θεωρηθεί από τη σκοπιά των αυτουργών, δίκαιο όμως αν θεωρηθεί από τη σκοπιά των θυμάτων τους, και εξισώνει αυτό που πρέπει να τους επιβληθεί με αυτό που είναι το σωστό να γίνει, αυτό που έπρεπε να υποστεί ο άδικος εκείνος δράστης. Δεν υπάρχει βέβαια τίποτα το συμπτωματικό στο να γίνει κάποιος άνθρωπος δούλος ούτε αιχμαλωτίζεται κανείς από τυχαίους λόγους ούτε κάποιος δέχεται σωματική προσβολή χωρίς αιτία, αλλά αυτά που παθαίνει τώρα τα είχε κάνει κάποτε κι ο ίδιος' αυτός που είχε σκοτώσει μια μητέρα θα σκοτωθεί κι ο ίδιος από κάποιο γιο, όταν ο πρώτος θα γίνει γυναίκα, κι αυτός που βίασε μια γυναίκα θα γίνει κάποτε γυναίκα για να βιαστεί με τη σειρά του. Εξ ου και το θεϊκής υποδείξεως όνομα "Αδράστεια"

διότι αυτή η κοσμική τάξη είναι πραγματικά αναπόδραστη, πραγματικά δικαιοσύνη και σοφία θαυμαστή.

Η αλληλοφαγία των ζώων είναι αναγκαία και πρόκειται για αμοιβαία αλλαγή μορφής των ζώων που δεν μπορούν να παραμείνουν πάντοτε στην ίδια κατάσταση, ακόμα κι αν δεν τα σκοτώσει κάποιος. (..) Μοιάζει με αυτό που συμβαίνει στη θεατρική σκηνή, όταν ο ηθοποιός που φονεύεται αλλάζει ρόλο και ενδυμασία και εισέρχεται εκ νέου ως άλλο πρόσωπο. Ο άνθρωπος όμως πεθαίνει σταλήθεια. Αν λοιπόν και ο θάνατος είναι αλλαγή σώματος, όπως στη σκηνή είναι αλλαγή ενδυμασίας, ή αν για μερικούς ανθρώπους είναι απόθεση του σώματος, όπως είναι στο θέατρο η τελική έξοδος από τη σκηνή, στην περίπτωση του ηθοποιού που θα ξαναβγεί αργότερα να παίξει πάλι, τι το φοβερό θα είχε μια τέτοιου είδους αλλαγή, όπου τα ζωντανά πλάσματα μεταβάλλονται το ένα στο άλλο, η οποία άλλωστε είναι πολύ καλύτερη από το να μην είχαν ποτέ λάβει γένεση εξαρχής;

Οι μάχες δείχνουν ότι όλες οι ανθρώπινες ασχολίες είναι παιχνίδια και ότι οι θάνατοι δεν είναι τίποτα το φοβερό, και ότι αυτοί που σκοτώνονται στους πολέμους και τις μάχες απλώς προλαμβάνουν λίγο τον θάνατο που θα έρθει στα γηρατειά, δηλαδή φεύγουν και ξανάρχονται αργότερα. Αλλά αν όσο ζουν τους κλέβουν τα χρήματα, θα μπορούσαν να συνειδητοποιήσουν ότι αυτά δεν ήταν ούτε και προηγουμένως δικά τους, και ότι η κατοχής τους είναι και για τους κλέφτες μια κοροϊδία, όταν κάποιοι άλλοι θα τα κλέψουν κι από αυτούς' άλλωστε και για κείνους που δεν τους κλέβουν, το να τα έχουν αποβαίνει κάτι χειρότερο από το να τους τα πάρουν.

Τα περισσότερα αποσπάσματα είναι από το «xletsos-basilhs.blogspot.gr/2014/09/blog-post_27.html» όπου μπορούν να βρεθούν περισσότερα από τις Εννεάδες του Πλωτίνου.